

**Beestjes van de maand maart:
Overwinterende wespen**

Pagina 2. Anna Kreffer

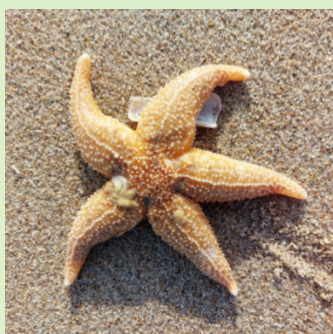
**Beeldverslag paddenstoeleninventarisatie
Ter Horst, Voorschoten**

Pagina 4. Eke van Batenburg

Vogelexcursie 14 februari Arkenheem

Pagina 5. Lis Stolp

Verslag excursie strand 18 februari

Pagina 7. Anna Kreffer

En Verder:

Foto van de maand..7

Start KNNV 125 jaar..7

Annet de Jong lezing..8

Nieuws van de ALV..9

Boek van de maand..9

Agenda..10

Contact bestuur en werkgroepen..11

Deze Nieuwsbrief verschijnt gewoonlijk maandelijks rond de 1^e van die maand. Leden KNNV afdeling Den Haag ontvangen een e-mail met kleine toelichting als een nieuwe Nieuwsbrief op deze website staat. Als je steeds bij het verschijnen van een Nieuwsbrief zo'n bericht wilt blijven ontvangen hoeft je niets te doen. Wil je de meldingen over de Nieuwsbrief van KNNV Afdeling Den Haag niet ontvangen of juist weer wel? Vul dan "[Het formulier](#)" op de pagina Nieuwsbrieven in.

Beestjes van de maand maart: Overwinterende sluipwespen

Tekst en foto's:
Anna Kreffer

Lymantrichneumon disparis

Geen specifiek soort beestje deze keer, maar een impressie van de zoektocht in het Haagse Bos naar overwinterende sluipwespen. De sectie hymenoptera van de NEV had op zaterdag 21 maart deze zoektocht georganiseerd. De start was bij het onderkomen van Staatsbosbeheer aan de Boslaan, een twintigtal entomologen en andere geïnteresseerden werden ontvangen met koffie en thee. Twee deskundigen namen de leiding op zich, Fons Verheyde –uit België– en Paul Hoekstra.

Sluipwespen

Sluipwespen, Ichneumonidae, horen bij een grote familie parasitaire wespen. Zij hebben elk een eigen strategie om nageslacht voort te brengen. De vrouwen hebben een legboor, dat is GEEN angel om mee te steken,

al ziet het er soms vervaarlijk uit. Met deze legboor leggen ze eitjes op, bij of in een ei, larve/rups of imago van een ander insect. Vele parasiteren op nachtvlinders. Zij vormen geen volken, ze leven solitair.

Overwinteren

Insecten overwinteren als ei, larve/rups, (pre)pop (omvormingsfase tot volwassen dier) of imago, het volwassen dier. Bij een deel van de sluipwespen overwinteren bevruchte vrouwtjes, net als bij hommels, hoornaars en sociale wespen, zoals de gewone wesp (limonade wesp). Onderzoek heeft aangetoond dat 340 soorten sluipwespen overwinteren in West-Europa als volwassen wesp, ongeveer 5% van alle soorten. Bij verder onderzoek worden mogelijk meer soorten gevonden.

Aziatische hoornaar

Boommhommel winterslaap

Zanthojoppa lutea

Stenichneumon culpator

Het merendeel van de sluipwespsoorten overwintert dus niet als volwassen dier, maar als (pre)pop in de pop of cocon van de gastheer, vaak een nachtvlinderrups.

Waar te vinden

Overwinteringsplekken zijn dode, staande of liggende bomen, grotten, wortelkluiten of dichte vegetatie. In het Haagse Bos keken we naar liggende boomstammen met een doorsnee van 30 cm of meer. Als de stammen wat langer liggen is het hout onder de bast al goed vermolmd. Dat is een ideale plek om te overwinteren!

Wat hebben we gezien

Zeker, we hebben verschillende soorten sluipwespen gevonden. Onverwacht waren een aantal hommels, vooral boomhommels, ik had ze eerder in de grond verwacht. Verder zagen we gewone wespen en hoornaars, deze waren wat dieper in winterslaap

en bewogen minder. Ook verschillende kevers vonden we in het molm. En maden van een vlieg of mug, ze leken veel op die van een langpootmug. Voor mij was een leuke ontdekking een oorworm bij haar eitjes. Oorworm-moeders doen aan broedzorg: ze beschermen de eitjes tegen vijanden, houden ze schimmelvrij en laten zich zo nodig opeten door hun kleintjes. Daarover had ik wel gelezen, maar nog nooit met eigen ogen gezien.

Ecologie

Dood hout, liggend of staand, is een zeer belangrijk onderdeel van de kringloop. Voor paddenstoelen natuurlijk, maar zeker ook voor insecten. Niet alleen als voedsel, maar dus ook als schuilplaats en voor het overwinteren. Ook dood hout in een kleine tuin kan al verschil maken.

Lees meer

<https://www.natuurpunt.be/nieuws/sluipwespen-in-winterslaap-belgie-speelt-pioniersrol>

Auteurs: Fons Verheyde en Augustijn de Ketelaere

Gezien? Nieuwsgierig?

Heb je een (overwinterende) wesp gezien? Laat het ons weten! Zet je vondst op waarneming.nl.

Voor een plekje in de nieuwsbrief, stuur je foto met plaats en datum naar onderstaand mailadres.

Wil je er meer over weten of over een ander diertje? We horen het graag: voorzitter@den-haag.knnv.nl

Beeldverslag paddenstoeleninventarisatie van Ter Horst, Voorschoten

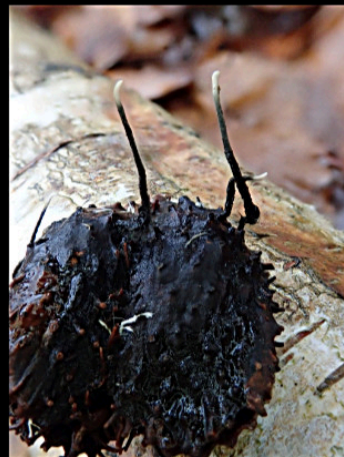
Foto's: Eke van Batenburg

Gewoon franjekelkje
Lachnum virgineum

Roestbruine kogelzwam
Hypoxyton fragiforme

Beukendopgeweizwam
Xylaria carpophila

Kogelhoutskoolzwam
Daldinia concentrica

Witte tandzwam
Schizopora paradoxa

Waaiertje
Schizophyllum commune

Getande boomkorst
Radulomyces molaris

Stijfseiltrilzwam
Exidia thuretiana

Oranje druppelzwam
Dacrymyces stillatus

Eikenbloedzwam
Stereum gausapatum

Met vriendelijke groet.....Eke

De weerfoto
van de groep
in Arkenheem
die 's avonds
het
NOS-journaal
haalde
Foto: Lis Stolp

Vogelexcursie 14 februari Arkenheem

Tekst: Lis Stolp. Foto's: Lis Stolp en Jo van Buggenum

Het is 14 februari 2026.

Er staat een flinke wind, de zon komt rond 10:00 uur door en het is ca 3 graden.

We vertrekken met ons zessen in twee auto's om 8.30 uur richting Arkenheem. We rijden via Eemdijk in de hoop daar velduilen en een steenuil te zien.

En inderdaad, rond 9:45 uur, worden we langs de Eemdijk verrast door groepjes vogelaars die allemaal dezelfde kant op kijken met kijkers, scopen en fototoestellen. Het gaat om de velduilen! We kunnen zowaar parkeren waar we stoppen en hebben al gauw zes velduilen in een naaldboom in beeld (zie foto's). We lopen ook nog even om, om aan de andere kant van de dijk te kijken. Daar zit nog een velduil, verscholen in het hoge gras. Terwijl we terug gaan richting auto, speuren we op een boerenerv naar een steenuil: en ja hoor, in een fruitboom, zit ze.

Ook vinden we onze gast van vandaag, zij kent de omgeving en gaat graag met ons mee.

We rijden door naar Arkenheem en stoppen om de weilanden te scannen. Er zijn heel veel brandganzen, kieviten, smienten, kollen en verder grote zilverreiger, tureluur, wilde eend, meerkoet en goudplevieren. aar

geen bonte strandloper, geen kemp-haan ... daar hadden we wel op gehoopt. We gaan nog wat plekken af, maar het leverde niet veel nieuws meer op.

Velduilen, *Asio flammeus*, in de denneboom
Foto: Lis Stolp

Steenuil, *Athene noctua*. Foto: Jo van Buggenum

De appelvink, *Coccothraustes coccothraustes*. Foto: Lis Stolp

We besluiten nog even op de dijk te kijken en daar in de verte aan de overkant van het Nijkerkernauw zien we o.a. meerdere grote zaagbekken, zowel mannetjes als vrouwtjes, kuifeenden, baltsende futen, tafeleend en aalscholvers

Traktatie!

Het is koud op de dijk en de koffie lonkt, dus op naar Strandhuys Nijkerk, want het Stoomgemaal is nog gesloten. Jouke blijkt jarig te zijn geweest en trakteert. Dank je wel, Jouke, dat was heel feestelijk.

Brandganzen met Kolganzen en Smienten. Foto: Jo van Buggenum

Het is nog steeds prachtig weer en we gaan richting Zeewolde naar de Tuurtoren in De Stille Kern. De Stille Kern is een 900 hectare groot, ruig natuurgebied in het hart van het Horsterwold (3700 ha) in Flevoland. Het Horsterwold is het grootste loofbos van Nederland, vrij toegankelijk en rijk aan wilde planten en dieren en een broedplaats voor vogels als wielewaal, zomertortel, grasmus, nachtegaal en raaf. Het bos is ca 50 jaar oud.

Appelvink

We beklimmen de toren, genieten van het weergaloze uitzicht en maken daarna een ontspannen wandeling door het bos, lekker in de luwte, met een warme zon. We horen en zien goudhaantje, pimpelmees, koolmees, merel, roodborst, winterkoning en bij het water nog een paartje knobbelzwanen. We hebben moeite met omkeren, maar doen dat natuurlijk wel en worden, als we bijna bij de auto's zijn beloond met de roep van een appelvink. Hoog in één van de bomen zit ze.

We zijn rond half zes terug in Den Haag na een mooie dag met leuke waarnemingen waarvan de uilen en de appelvink wel de hoogtepunten vormen.

Zeesterren

Tekst en foto's: Anna Kreffer

We hadden goed weer en goede zoekers. Er lagen veel schelpen, een paar slakken en, dank zij stevige oostenwind, ook zeesterren. Oostenwind veroorzaakt een onderstroom over de zeebodem. Deze onderstroom trekt richting strand en neemt zeebodemleven met zich mee. We vonden onder andere twee niet vaak gevonden schelpen: geruite tapijtschelp, *Ruditapes decussatus*, en geplooid zonnenschelp, *Gari fervensis*. Zeesterren en slangsterren horen bij de stekelhuidigen, Echinodermata, samen met zeelelies, zeekomkommers en zee-egels. Deze groep dieren heeft een vijf-stralige symmetrie en het vermogen om delen van het lichaam te regenereren. Zeesterren kunnen een afgebroken poot weer laten aangroeien. Voor de voortplanting worden eicellen en sperma vrij in het water geloosd, bij bevruchting ontstaat een larve die eerst als plankton in het water leeft. De larven vestigen zich later op de zeebodem.

Buisvoetjes

We vonden gewone zeester, *Asterias rubens*, de meest geziene soort aan onze kust, en gewone slangster, *Ophiura ophiura*. De gewone zeester heeft buisvoetjes waarmee hij/zij over de bodem kan bewegen. Voedsel zijn weekdieren, krabben, maar vooral schelpdieren. Deze worden door de zeester dichtgeklemd zodat ze geen voedsel meer kunnen opnemen en verzwakken. Dan worden ze opengetrokken en stuwt de zeester zijn maag naar binnen waarna het schelpdier wordt verteerd en vervolgens opgezogen. De monddelen zitten aan de onderzijde, de anus zit juist aan de bovenzijde, net als de mond in het midden van de centrale schijf. De grote slangster heeft geen buisvoetjes

maar beweegt zich door zwembeweging van de lange armen. Het is een actieve zeester, beweegt zich sneller voort dan de gewone zeester. De gewone slangster is een filtervoeder, het neemt kleine in het water zwevende deeltjes op.

Gewone slangsterren

gewone slangster onderkant

Gewone zeester onderkant

Foto van de maand

Bloem van de
Galanthus Hippolyta
Één van de ca 160 soorten
sneeuwkllokjes

Deze lenteïmpressie
is gemaakt door Lis Stolp

Feestelijke opening KNNV 125 jaar

Tekst: Anna Kreffer. Foto: Geert van Poelgeest

Op 6 februari 2026 is met een feestelijke bijeenkomst ons 125 jaar bestaan van de KNNV gestart.

Chris van Heerden, zeer gewaardeerd lid van onze afdeling, maakte een aantal prachtige aquarellen. Dit was aanleiding om te vragen of hij er twaalf zou willen maken. Dat heeft hij gedaan! Resultaat een prachtige verjaarskalender die op de dag van de opening van 125 jaar KNNV is overhandigd aan Theo Briggeman, voorzitter van de landelijke KNNV. Chris van Heerden staat ook op het podium en deel van de aquarellen zijn te zien op het scherm op de foto van de uitreiking.

Zodra de kalender voor iedereen beschikbaar komt, krijgen jullie bericht.

Annet de Jong lezing: De natuurlijke stad in een veranderd klimaat

In zijn lezing deelt Denters zijn stadsstudie-ervaringen, de inzichten die het bracht en de betekenis daarvan. Hij toont de stad met grote biodiversiteit en met een flora van alle continenten, waar nu ieder jaar acht soorten bij komen. Daarmee ontstaat de flora van de toekomst. De wilde plantengroei blijkt opvallend klimaatadaptief en helpt ons bij de klimaatcrises: het spontane stadsgroen als bondgenoot.

Ton Denters bracht zijn jeugd door in Arnhem, voelde zich thuis langs de grote rivieren, groeide op met woudaapje en grote karekiet. In 1977 verhuisde hij voor zijn studie biologie naar Amsterdam, en ontstond de fascinatie voor stadsnatuur. Nu promoot hij stadsnatuur, de onbevangen

kijk daarop, werkt daar -via groene engineering- ook letterlijk aan.

Zijn focus ligt op de stedelijke flora. Denters lanceerde 'Het urbaan district', nu een kernbegrip: de stad als volwaardig natuur-domein met eigen, unieke soorten.

Als auteur is hij succesvol met geprezen standaardwerken als Stadsplanten (2004), Plantenkijk/wandelgids Nederland (2010) en de voor de Jan Wolkersprijis genomineerde Stadsflora van de Lage Landen (2020).

De lezing begint 20:00 uur, inloop vanaf 19:30 uur

Boek van de maand **De raadsels van water**

Herken de aanwijzingen
en patronen in water,
van rivier tot
woeste zee

Auteur: Tristan Gooley
Prijs leden € 26,05;
Niet-leden € 28,95

In De raadsels van water leer je van Tristan Gooley -de Sherlock Holmes van de natuur- hoe je plassen, rivieren, meren en de zee kunt 'lezen' en je beter kan oriënteren in de natuur.

De kleur van een plas, de glinstering van de zon op de golven: Gooley deelt meer dan 700 signalen en patronen die je blik op het landschap voorgoed veranderen.

Interessant voor iedereen met interesse in natuur. Als je weet waar je op moet letten, ga je ook meer genieten van het landschap om je heen.

Tristan Gooley is navigatie expert, wandelaar, oceaanzeiler en piloot.

Hij houdt zich al jaren bezig met natuurlijke navigatie en schreef meerdere boeken over dit onderwerp.

Natuurboeken zijn een fijn cadeau voor jezelf of familie en vrienden.

Leden van de KNNV krijgen 10% korting.

Bestel via de afdeling: makkelijk, geen verzendkosten en je steunt de afdeling!

Bestel bij: voorzitter@den-haag.knnv.nl.

Alexander Deelman vertelt over bladmijnen.

Foto: Geert van Poelgeest

Nieuws van de vereniging ALV

Zondag 1 maart hielden we onze jaarlijkse ledenvergadering. Zoals elk jaar waren er weer de nodige technische problemen, maar met vasthoudendheid lukte het toch de stukken op het bord te laten zien. Helaas wilde de verwarming niet verder komen dan 13 graden, maar met jassen aan was het net uit te houden. Het was verder wel een fijne vergadering, waar we onder andere de volgende zaken besproken hebben.

- ▶ We hebben een nieuwe penningmeester en ledenadministrateur mogen verwelkomen, Anneke Wagner uit Zoetermeer. In de volgende nieuwsbrief stelt zij zich voor.
- ▶ We schenken € 500,- van ons vermogen aan de landelijke KNNV om bij te dragen aan de plannen voor dit jubileum jaar.
- ▶ De contributie voor 2027 wordt verhoogd.

- ▶ Nieuwe vlaggen met onze nieuwe naam: natuurvereniging KNNV, vraag erom als je een activiteit organiseert.
- ▶ Geert van Poelgeest gaat onze PR dit jaar verzorgen.
- ▶ We organiseren een bioblitz in juni of juli.
Wie weet een aantrekkelijk gebied waar we een bioblitz houden?
Stuur je voorstel naar:
voorzitter@den-haag.knnv.nl

Na het officiële deel konden we door de al genoemde technische problemen niet de opnames van Jadranka Njegovan zien. Gelukkig kon Alexander Deelman toch een mooie afsluiting verzorgen met een verhaal over 30 jaar onderzoek aan bladmijnen.

Agenda

Geen lid? Ga eens mee om kennis te maken.

- ▶ Meerijden in auto? Afrekenen met chauffeur aan eind van excursie à €0,10/km
- ▶ Deelname altijd op eigen risico.
- ▶ Meenemen van honden of andere huisdieren is niet toegestaan.
- ▶ Info: Ineke Gilbert, 06-44069099, inekegilbert@ziggo.nl

▶ **Zaterdag 14 maart Dagexcursie naar landgoed Elswout te Overveen**

In alle jaargetijden is het landgoed Elswout een mooi gebied. In maart kunnen we o.a. genieten van de stinsenplanten. Misschien vinden we ook de gele anemoon. Horeca aan het begin en aan het eind.

Verzamelen: 9.30 uur CS Den Haag bij de boekwinkel. Trein vertrekt 9.47 uur, perron12. Organisatie: Marijke Ammerlaan, 070-3871187 en Mies Eveleens, 015-2571535.

▶ **Vrijdag 20 maart vanaf 19.30 uur Digitale bijeenkomst bestuur**

Welkom om dit bij te wonen. Onder andere een terugblik op de ledenvergadering. Info en aanmelden: voorzitter@den-haag.knnv.nl

▶ **Zaterdag 21 maart Nationale Schelpenteldag**

Wij staan bij Molenslag, Monster op het strand. Loop vanaf strandtent The Coast naar de zee, daar kom je ons tegen. Deze dag kijken we op een andere manier naar schelpen en verzamelen de deelnemers 100 schelpen rondom een zelfgekozen punt. Voor alle leeftijden en groepen! Meer informatie: zandmotorzuid@knnv.nl

▶ **Zaterdagmiddag 21 maart Lezing Zweefvliegen MEC Zuiderpark.**

André Schulten vertelt over zweefvliegen en wellicht ook andere soorten vliegen. André is de auteur van de nieuwe Fotogids Zweefvliegen van NW-Europa. Deze presentatie wordt georganiseerd door de werkgroep Insecten. Mensen met interesse voor zweefvliegen zijn van harte welkom. Aanmelden verplicht: insecten@den-haag.knnv.nl

▶ **Op 25 maart 2026 Annet de Jong-lezing Stadhuis Zoetermeer.**

Ton Denters vertelt over: De natuurlijke stad, in een veranderd klimaat. Aanvang 20:00 uur, inloop vanaf 19:30. Meer info op [pagina 10](#)

▶ **Vrijdag 27 maart 2026 KNNV Natuurdata**

Symposium voor leden. Dit jaar is de KNNV 125 jaar jong, dat wordt gevierd met onder andere verschillende symposia en bijeenkomsten. Bij deze gebeurtenis is het hoofdonderwerp: hoe het verzamelen van natuurgegevens mensen kan verbinden, met elkaar, met natuurbescherming, en ook met de natuur zelf.

Aanmelden: <https://tiqq.shop/1996bf3a-8851-41c0-9960-64be20de6d92>

▶ **Zaterdag 28 maart Berkheide vanaf Katwijk**

We lopen het Boswachterspad, een mooie rondwandeling van 6 km door Hollands Duin. We lopen vanaf de bushalte naar TOP aan de Sportlaan.

Voor we starten eventueel horeca op de boulevard.

Verzamelen: 9.15 uur in de hal van Den Haag Centraal. Trein naar Leiden vertrekt om 9.31 uur van spoor 11.

Organisatie: Ineke Zwarekant 06-15054927 en Ineke Gilbert 06-44069099

▶ **Zaterdag 28 maart vanaf 10.00 uur Hulp gezocht voor strandvogels**

Excursie zandmotor met speciaal aandacht voor vogels en de start van het broedseizoen voor bontbekplevier en kleine plevier die er vorig jaar nesten hadden. Het succes daarvan was helaas zeer gering. Wil je bijdragen aan verbetering van de omstandigheden, je hulp is welkom en nuttig! Kan je niet op die dag, maar wil je wel helpen, mail naar onderstaand adres.

Aanmelden: medewerker@delfland.knnv.nl

▶ **Zaterdag 18 april Singelpark Leiden.**

Deze wandeling van ongeveer 7 km gaat om het oude deel van Leiden. Er is veel te zien. Statige bomen, heesters, bloemperken. Horeca in Hortus Botanicus.

Verzamelen om 9.30 uur in de hal van station Den Haag Centraal bij de boekwinkel. Trein vertrekt om 9.47 uur. Voor wie op eigen gelegenheid wil gaan: we komen om 9.58 uur in Leiden Centraal aan. Laat in dit geval een van ons even weten dat je gaat. Aanmelden: Jola Gerbrands gerbrands1@ziggo.nl, 0703201485 of Mies Eveleens, 015-2571535.

Kopij voor de nieuwsbrief: vóór 23^e van de maand

Altijd leuk om jouw avonturen met beestjes, planten en zwammen, liefst voorzien foto's, te delen met anderen. Stuur jouw *eigen* foto's plus en een verhaaltje vóór de 23^e van de maand naar de redactie. 300-400 Tekens is al mooi, meer mag ook. Pluk geen foto's of teksten van het internet: op zowel foto's als tekst zitten [auteurs-rechten](#), een boze fotograaf of schrijver stuurt de redactie een flinke rekening. Zend jouw foto's apart, met bijschrift naar de redactie en vermeld ook de maker.

Tip: Gebruik het bijschrift als naam van de foto.

Gebruik geen appjes om de foto's samen te voegen tot een collage: op plaatjes gemaakt met een app kunnen rechten van de app-makers zitten. Zend de originele foto's, niet reeds gecomprimeerde exemplaren.

Tip: Schrijf in de OTT of OVT, dat leest lekker vlot weg.

Mail kopij naar: redactie@den-haag.knnv.nl

Heb je veel foto's? Neem dan contact op met de redactie voor www.swisstransfer.com

Contactgegevens voor bestuur en werkgroepen KNNV afdeling Den Haag

► Voorzitter

Anna Kreffer: voorzitter@den-haag.knnv.nl

► Secretaris

Ton Huijbregts: secretaris@den-haag.knnv.nl

► Penningmeester

Anneke Wagner penningmeester@den-haag.knnv.nl

► Natuurbescherming

Niek Joanknecht: tel. 06-387 56 337 / natuurbescherming@den-haag.knnv.nl

► Bomenwerkgroep

Coördinator Hilde Küpfer: / bomen@den-haag.knnv.nl

► Paddenstoelenwerkgroep

Coördinator Kees Pinster, tel. 06-337 73 176 / paddenstoelen@den-haag.knnv.nl

Kijk voor de agenda met inventarisaties en excursies op de pagina van de [paddenstoelenwerkgroep](#)

► Plantenwerkgroep

Coördinator Vacature: / planten@den-haag.knnv.nl

► Werkgroep Zoetermeer, planten

zoetermeer@den-haag.knnv.nl

► Lichenenwerkgroep

Info: Pieter Drenth: lichenen@den-haag.knnv.nl

► Vogelwerkgroep

Info: Marijke Ammerlaan: tel. 070-387 11 87 / vogels@den-haag.knnv.nl

► Nachtvlinderwerkgroep

Info: Sjoerd Groos: nachtvlinders@den-haag.knnv.nl

► Insectenwerkgroep

Info: Alexander Deelman, 070-350 24 93 / insecten@den-haag.knnv.nl

► Webmaster van onze afdeling

Dick Gerbrands: webmaster@den-haag.knnv.nl

Dat is 't !